

Om læring og indsigt fra krig

(Særunummer af Fra Krig og Fred)

Dansk Militærhistorisk Kommission og Forsvarsakademiet

Bind II

Artikel:

Libanonkriget 2006: Då den effektbaserade krigföringen mötte fienden

Forfatter:

Gunnar Åselius©

Søgeord:

Israel; Effect Based Operations; Halutz; Hassan Nasrallah; Hizbollah;
Libanon; Naveh; Netcentric Warfare; Owens; Revolution in Military Affairs

Libanonkriget 2006: Då den effektbaserade krigföringen mötte fienden

Natten till den 12 juli 2006 gick soldater ur den shiamuslimska Hizbollahmilisen över gränsen från Libanon till Israel, beväpnade med raketgevär och kulsprutor. De lade sig i bakhåll nära byn Shtula längs den israeliska gränspatrullens morgonrutt, och öppnade strax efter klockan 09:00 eld mot två HMMWV-terrängbilar ("humvees"). För de reservister ur 91:a divisionen som bemannade fordonen var det sista dagen på en tre och en halv vecka långa repetitionstjänstgöring, och de räknade sannolikt med att vara hemma hos sina familjer till kvällen. Så blev det inte. De tre soldaterna i det baka fordonet dödades omedelbart, medan alla fyra i det främre fordonet sårades. Två av dem lyckades fly och de andra två – Udi Goldwasser och Eldad Regev – fördes bort som fångar. En israelisk *Merkava*-stridsvagn som ryckte ut för att genskjuta kidnapparna på andra sidan gränsen rullade på en mina, varvid samtliga fyra besättningsmän dödades. Den israeliska

patrull som skickades över för att säkra stridsvagnsvraket och hindra Hizbollah från att föra bort de stupades kroppar utsattes sedan för granatkastbeskjutning, varvid ytterligare en israelisk soldat dödades.¹

Med åtta stupade och två bortförda soldater inledde Israel en vedergällningsaktion mot Hizbollah i Libanon, som snabbt eskalerade till en omfattande militär kampanj och kom att pågå i mer än en månad – det så kallade "*andra Libanonkriget*". Trots luftherravälde och överlägsenhet i eldkraft visade det sig att en av världens mest stridserfarna försvarsmakter fick stora svårigheter mot en gerillamilis. Sofistikerade israeliska luftmakts- och gerillabekämpningsdoktriner visade sig generande ineffektiva, och civila och militära ledare som fått ansvaret för nationens säkerhet visade sig oförmögna att hindra Hizbollahs raketbeskjutning av civilbefolkningen i norra Israel. Inte heller lyckades ledarna förklara för de egna soldaterna eller för omvärlden vad operationerna i Libanon egentligen syftade till. När kriget började hade Hizbollahkrigarna varit impopulära i stora delar av det libanesiska samhället, men genom Israels försök att krossa dem förvandlade de till nationens hjältar. Trots att Israel inte led något regelrätt nederlag, blev den uteblivna segern en väl så stor förödmjukelse. Den kommission av höga jurister under det pensionerade justitierådet Eliahu Winograd som senare fick i uppdrag att granska beslutsfattandet under kriget, konstaterade att "*när den starkaste armén i Mellersta Östern drar ut för att strida mot Hizbollah och inte vinner en avgörande seger, har detta långtgående konsekvenser för Israels status.*" Winogradkommissionen menade också att den israeliska krigsledningen visat bristande förståelse för operationsområdet, för de israeliska försvarsstyrkornas beredskap och förmåga liksom för "*de grundläggande principerna för att använda militär makt för att uppnå en politisk och diplomatisk målsättning.*"²

Krig i vår tid

Frågan hur militär makt skulle användas i framtiden sysselsatte militära tänkare i många länder efter det kalla krigets slut. Det var inte bara det förändrade politiska läget i världen som fick tanken på ett framtida storkrig att verka orimlig, utan också de senaste erfarenheterna från ett storskaligt konventionellt krig – det mellan den USA-ledda FN-koalitionen och Irak i Gulfen 1991. Sorter teknologi, satelliter och drönare gjorde att ingen längre kunde förflytta sig oupptäckt på det moderna slagfältet – inte heller nattetid. Datorbaserad underrättelsehantering, sambands- och ledningsteknologi möjliggjorde ett betydligt högre stridstempo. Modern precisionsammunition skapade en stridsmiljö som var oerhört mycket dödligare än tidigare, där man kunde utgå från att varje salva skulle träffa och logistikstrukturen därför borde kunna rationaliseras. Sammanfattningsvis tycktes manövrerande med stora formationer av infanteri och stridsvagnar på slagfältet tillhöra det förflutna. Framtidens slagfält verkade tillhöra flygstridskrafterna, som kunde förflytta sig tillräckligt snabbt och verka över tillräckligt stora avstånd för att kunna fylla en funktion. Markstridskrafterna kunde fortfarande ha en roll för

att markera nationens närvaro på det egna territoriet, eller för att visa flagg och upprätthålla ordning vid fredsbevarande operationer. När det gällde att bekämpa en konventionell fiende på slagfältet tycktes det emellertid ha svårt att trovärdigt konkurrera med flyget.

Kalla krigets slut innebar dessutom att de flesta försvarsmakterna i den utvecklade världen avskrev det existentiella kriget som ett troligt framtidsscenario. Det innebar betydande styrkereduceringar i hela världen, avveckling av värnplikten som personalförsörjningssystem i många länder, samt inom de arméstrukturer som blev kvar en ökad satsning på lätt infanteri och specialförband. Det var inte längre som under det kalla kriget kombinerad strid på hög förbandsnivå inom ramen för ett reguljärt konfliktszenario som övades, utan snarare olika typer av fredsbevarande och polisiära insatser mot irreguljära aktörer och kriminella band i de många konfliktzoner kalla krigsordningens sammanbrott hade blottlagt runtom i världen. Under 1990-talet var det framför allt krigen i det före detta Jugoslavien som krävde insatser. Under 2000-talet, när det så kallade "*globala kriget mot terrorismen*" inleddes, skiftade fokus till Irak och Afghanistan, samt till Afrika söder om Sahara. De krympande militära organisationerna i västvärlden drabbades av en intensiv efterfrågan på insatsförband till fredsbevarande operationer, insatser som kunde pågå i årtal och krävde avlösningar var sjätte månad, och där varje nation ofta endast bidrog med speciella komponenter till en gemensam internationell styrka. För att tillfredsställa insatscykeln inom ramen för 2000-talets försvarsbudgetar fick utbildning och materielanskaffning ges en tydlig insnävning mot dessa specifika uppgifter. Några år in på 2000-talet var i de flesta europeiska arméer den professionella kompetensen betydligt mer urlakad än vad den varit bara något decennium tidigare. Det existentiella krigets försvinnande och den ökade inriktningen på internationella insatser, där soldaterna gradvis blev mer och mer av biståndsarbetare i uniform, resulterade i en förskjutning mot ett "*postheroiskt*" krigarideal. Redan på 1970-talet hade militärsociologen George C. Moskos förutspått att FN:s fredsbevarande operationer skulle lägga grunden till en ny militär professionell identitet, som "*fredens väktare*" istället för som "*nationens försvarare*", där världssamfundet snarare än nationalstaten skulle uppfattas som uppdragsgivare. Medan den av Moskos förutspådda transformationen till ett "*polisiärt*" (*constabulary*) krigarideal hängde samman med att kärnvapnen hade gjort mellanstatliga krig mellan moderna industrisamhällen otänkbara, hade den postheroiska tidsåldern andra orsaker. Enligt den amerikanske säkerhetspolitiska forskaren Edward Luttwak var den postheroiska tidsåldern knuten till de existentiella krigens försvinnande och den moderna mediebevakningen, som levererar TV-bilder i realtid dygnet runt och innebär att hemmafronten ofta är bättre informerad om hur kriget går än soldaterna vid fronten. I den postheroiska tidsåldern råder nolltolerans för egna militära förluster och för civila förluster hos fienden, och på slagfältet tillåts den typen av hänsyn ofta konkurrera ut taktiska och operativa överväganden. Krigen handlar ändå inte om nationens överlevnad, utan om nationens "*varumärke*".

Det som TV-tittarna hemma och utomlands ser av kriget, blir därför ofta mycket viktigare än det som faktiskt händer på slagfältet.³

Den här uppsatsen behandlar Israels krig mot Hizbollah i Libanon sommaren 2006. Det kommer att framgå att den israeliska försvarsmakten hade genomgått en liknande "postheroiserings-process" som övriga västländers militär. Även om Israel inte delade den västeuropeiska erfarenheten av fred efter 1945, utan hade befunnit sig i krig under hela sin existens, delade Israel ändå med andra västländer i början av 2000-talet föreställningen att den moderna informationsteknologin möjliggjorde en ny typ av krig, där det var möjligt att "välja bort" egna förluster. Och även om den israeliska försvarsmakten inte fått sin traditionella krigarmentalitet utslätad genom deltagande i fredsbevarande operationer, hade rollen som ockupationsmakt på Västbanken och i Gaza under intifadan inneburit en betydande mental omprogrammering. "Lipsillar vinner inga krig", dundrade den grånade krigskorrespondenten Ron Ben-Yishai, som hävdade att den israeliska armén i Libanon 2006 varit mer fokuserad på att evakuera sårade och undvika förluster än att ta sina anfallsmål.⁴ Därigenom kom också rollspelet mellan militärer och politiker i den israeliska demokratin att påminna mer om systemet i andra västliga länder. Dessa två problem – att inom professionen klargöra vilken typ av konflikt det är man ska utkämpa, och att kunna förklara för de civila (politiker såväl som vanliga medborgare) vilka mål som realistiskt kan uppnås – är generella problem inom den militära professionsutövningen. Därigenom blir Israels erfarenheter från det andra Libanonkriget 2006 av intresse för officerare i alla länder.

Israels tidigare militära närvaro i Libanon

Sommaren 2006 var inte den första gången som Israel invaderade Libanon. Man hade en lång erfarenhet av militär närvaro i landet och ansåg sig ha lärt av de misstag man tidigare begått där. I solidaritet med övriga arabvärlden hade Libanon gått i krig mot Israel både 1948 och 1967, men vid dessa tillfällen hade inga egentliga strider mellan libaneser och israeler utkämpats. Efter kriget 1967 – särskilt sedan antalet palestinska flyktingar i Libanon ökat dramatiskt efter PLO:s utdrivning ur Jordanien 1970 – började palestinier däremot utföra terrorrattacker mot Israel från södra Libanon, vilket föranledde upprepade israeliska vedergällningsaktioner mot libanesiskt territorium (44 stycken bara mellan 1968 och 1974).⁵ Inflödet av palestinier till Libanon under 1970-talet rubbade också den ömtåliga balansen mellan muslimer, kristna och andra religiösa grupper i landet, och 1975 utbröt inbördeskrig. Den libanesiska statens kollaps fick landets grannar att vidta skyddsåtgärder. Syrien skickade in sin armé i Libanon för att säkra förbindelserna till Medelhavskusten och hindra israeliska framstötningar mot Damaskus över libanesiskt territorium. Israel å sin sida började skicka vapen och ammunition till den maronitisk-kristna milisen i södra Libanon för att den skulle skydda Israels norra gräns mot intrång från palestinier.

Efter en särskilt blodig terroristattack mot norra Israel genomfördes den för-

sta storskaliga israeliska invasionen i Libanon i mars 1978, när 7.000 israeliska soldater avancerade 25 km upp till Litanifloden, vilket var den största militära operation som Israel genomfört sedan Oktoberkriget 1973. Sedan FN placerat en gränsövervakningsstyrka i området (UNIFIL) drog sig israelerna tillbaka. UNIFIL förmådde dock inte hindra PLO från att fortsätta sina operationer, och under de följande åren besköts israeliskt territorium upprepade gånger från södra Libanon med sovjetiskbyggda raketer. Mot denna bakgrund genomförde Israel i juni 1982 sin andra invasion av Libanon – operation *Fred åt Galiléen* – som var i betydligt större skala än Litaniooperationen: 110.000 soldater, över 2.000 stridsvagnar och hela det israeliska flygvapnet om 650 plan. Liksom invasionen 2006 tog dock *Fred åt Galiléen* en oväntad vändning. Israelerna slog visserligen sönder PLO:s militära infrastruktur i södra Libanon, besegrade de syriska styrkorna i Bekaadalen och avancerade hela vägen upp till Beirut, där PLO belägrades och till sist tvingades utrymma Libanon under internationell övervakning. Men det utdragna flyg- och artilleribombardemanget av en internationell storstad vände världsupinionen mot Israel. Även inom landet blev kriget kontroversiellt. Sammanlagt stupade 368 israeliska soldater och 2.383 sårades. Till skillnad från Israels föregående fyra krig som hade uppfattats som påtvingade överlevnadskamper, sågs detta som ett krig som de israeliska politikerna själva hade valt. För första gången i landets historia dömdes en stor grupp reservister – både officerare och

Från den israeliska arméns strider i Beirut 1982 under Operation *Fred åt Galliléen*, som var Israels senaste större operation vid tidpunkten för Libanonkriget 24 år senare (weebly.com).

Israels politiska huvudmotståndare 2006, Hizbollahs dynamiska generalsekreterare Sayyed Hassan Nasrallah. (<http://en.abna24.com>)

soldater – för att de vägrat inställa sig vid mobilisering. Sedan Israels libanesiska bundsförvanter i den kristna falangistmilisen massakrerat 700–800 palestinska civila i flyktinglägren Sabra och Shatila, uppstod dessutom en svårartad inrikespolitisk kris. En statlig undersökningskommission konstaterade att den israeliska regeringen bar en del av ansvaret för massakrerna och försvarsminister Ariel Sharon tvingades lämna sin post.⁶ Händelserna 1982 förebådade därigenom i viss mening det som skulle äga rum 2006.

Israeliska militära posteringar blev kvar i Libanon under arton år. Hotet från raketbeskjutning hade inte försvunnit, och såväl 1993 som 1996 genomförde Israel utdragna bombardemang från flyg, artilleri och fartyg mot mål i södra Libanon som svar på raketbeskjutningar.⁷ PLO hade visserligen flyttat sitt högkvarter från Beirut till Tunis 1982, men det var nu inte längre palestinierna som var Israels motståndare. Operation *Fred åt Galliléen* hade istället stimulerat framväxten av en ny och på många sätt farligare fiende: den shiamuslimska organisationen *Hizbollah* – “*Guds parti*”, vars första politiska program offentliggjordes 1985, och som enligt rörelsens generalsekreterare Hassan Nasrallah hade som främsta mål “*Israels förstörelse och Palestinas och Jerusalemets befrielse.*”⁸

Hizbollah

I Libanon utgjorde shiiterna traditionellt sett underklassen. De var fattiga och lågutbildade, försörjde sig på kroppsarbete och innehade bara omkring 3 % av de högsta statliga ämbetena, trots att de utgjorde mellan en tredjedel och hälften av befolkningen. I den överenskommelse som ingåtts vid Libanons självständighet 1943 hade de olika etniska grupperna fördelat de centrala posterna i staten mellan sig: presidentposten tillföll de kristna maroniterna, premiärministerposten sunniterna och posten som arméstabschef druserna. Shiiterna däremot fick nöja sig med det huvudsakligen ceremoniella ämbetet som parlamentets talman. Medan sunniter och kristna maroniter hade gynnats av de makter som tidigare styrte Libanon – de ottomanska turkarna respektive fransmännen – saknade shiiterna dessutom externa gynnare.⁹ Men under det femton år långa libanesiska inbördeskriget framträdde äntligen en generös och mäktig bundsförvant – Iran. Sedan revolutionen 1979 styrdes Iran av shiitiska präster, som gärna ville sprida sin islamiska revolution och även flytta fram landets strategiska positioner gentemot ärkefienden – det sekulariserade, sunnimuslimska Irak. I sina planer mot Irak kunde de iranska ayatollorna räkna med stöd från Libanons grannland Syrien. Visserligen var Syrien liksom Irak ett sekulariserat arabland, men den härskande Assadfamiljen i Damaskus tillhörde den alawitiska sekten vilken står shiaislam nära, och fruktade liksom regimen i Teheran Iraks expansionistiske diktator, Saddam Hussein. Genom syrisk förmedling började därför pengar, vapen och iranska revolutionsgardister flöda in i Libanon under 1980-talet. Det var inte bara religiös propaganda och förmågan att erbjuda militärt beskydd som bidrog till Hizbollah-rörelsens snabba tillväxt, utan också den omfattande sociala hjälpverksamhet som Hizbollah bedrev bland de fattiga. Från 1992 var Hizbollah under sin unge dynamiske ledare shejk Hassan Nasrallah representerat i det libanesiska parlamentet. Från 2005 ingick "*Guds parti*" även i regeringen.¹⁰

Hizbollahs situation förbättrades ytterligare 2003 när en USA-ledd, västlig koalition invaderade Irak och störtade Saddam Hussein. Därmed undanröjdes ett mångårigt bålverk mot iranskt och shiitiskt inflytande i arabvärlden. Den makt som istället tog på sig rollen att försöka begränsa Irans inflytande i regionen var Saudiarabien. Saudierna stöddes i dessa strävanden av sin gamla bundsförvant USA, som liksom Israel och många arabländer oroades av iraniernas planer på att skaffa kärnvapen.¹¹ Israels invasion i Libanon 2006 blev i den mening del av en större storpolitisk konfrontation i Mellanöstern, där en allians bestående av Iran, Syrien, Hizbollah och den sunnimuslimska Hamasrörelsen i de av Israel ockuperade områdena försökte revidera maktbalansen i regionen. Som den rådande ordningens försvarare uppträdde en koalition bestående av USA, Saudiarabien, Egypten, Jordanien och gulfstaterna – med Israel som diskret partner i bakgrunden.

Trots Hizbollahs framgångar hotades dock det syrisk-iranska blockets inflytande av Libanons premiärminister Rafiq Hariri, som försökte få ut de syriska

trupperna ur sitt land och fick stöd av FN-resolution 1559 från september 2004, vilken krävde att alla utländska trupper skulle utrymma Libanon. Hariri mördades i februari 2005 på Assadregimens anstiftan, vilket utlöste antisyriska massdemonstrationer i Libanon och tvingade Syrien att hastigt avsluta sin 29-åriga militära närvaro i landet. FN-resolutionen krävde också att alla inhemska miliser skulle avväpnas, men Hizbollah vägrade att lämna ifrån sig sina vapen. Under den dialog som fördes med övriga politiska partier i parlamentet i avväpningsfrågan våren 2006 gjorde Hizbollah gällande att dess milis behövdes för att försvara Libanon mot israelisk aggression, vilket den reguljära libanesiska armén var oförmögen att göra. I förbigående påpekade Hassan Nasrallah att det exempelvis kunde bli aktuellt att ta några israeliska soldater till fånga för att få till stånd en utväxling av libanesiska medborgare som hölls fängslade i Israel.¹² Kidnappningen av Goldwasser och Regev den 12 juli måste alltså ses mot bakgrund av den interna libanesiska maktkampen. De väntade israeliska vedergällningsräderna skulle tysta kraven på att avväpna Hizbollah. I ett senare skede kunde en fångutväxling skänka ytterligare inrikespolitisk prestige åt rörelsen. Men kraften i den israeliska reaktionen överraskade Hizbollah. I en intervju med libanesisk TV efter kriget yttrade Nasrallah: “[O]m jag visste den 11 juli... att operationen skulle leda till ett sådant krig, skulle jag då ha genomfört den? Jag svarar nej, absolut inte.”¹³

Sommaren 2006 var Hizbollahs högkvarter lokaliserat till distriktet Dahia i södra delen av Beirut. Området närmast den israeliska gränsen, söder om Litanifloden, försvarades av Hizbollahmilisens Nasserbrigad. Härifrån kontrollerades huvuddelen av de kortdistansraketer som skulle användas mot Israel. Brigaden hade även till uppgift att genomföra motanfall mot israeliska räder över gränsen. I en bakre försvarszon längre norrut i Nabatiabergen fanns Baderbrigaden, som kontrollerade de medel- och långdistansraketer som skulle sättas in mot israeliskt territorium. Utbildningsanläggningar och logistik hade lokaliserats till Bekaadalen, mot syriska gränsen.¹⁴

Västliga bedömningar av Hizbollahmilisens styrka i södra Libanon vid denna tidpunkt anger kärnan till mellan 2.000 och 3.000 man. Till den kom ett stort antal “deltidssoldater” – kanske så många som 10.000.¹⁵ Hizbollah förfogade även över pansarvärns- och luftvärnsrobotar (bland dem såväl moderna ryska E9M133-Kornet som äldre amerikanska BGM 71A-TOW, som skänkts från Iran, som fått dem från USA och Israel i samband med Iran-Contrasaffären på 1980-talet).

Enligt vad Nasrallah själv uppgav i sitt tal på rörelsens motstånds- och befrielsedag i maj 2005, disponerade man dessutom mer än 12.000 raketer. Den israeliske generalen Yitzhak Ben Israel bedömde den samlade raketarsenalen vid krigets början till omkring 14.000, varav åtminstone 10.000 var med kort räckvidd. Raketarsenalen härrörde huvudsakligen från 2000-talet, eftersom Syriens tidigare president Hafez Assad inte velat förse Hizbollah med denna typ av vapen. Under sonen Bashir började emellertid leveranser av 220- och 302-mm-raketer, tillverkade i Syrien efter ryska och kinesiska prototyper med räckvidder på upp

Hizbollahs korträckviddiga robotar invid gränsen var inte lätta för flygstridskrafterna att i tid lokalisera och bekämpa (Israeli Defence Forces/Flickr).

till 100 km. Senare fick Hizbollah via Syrien även iransktillverkade *Fadjr*- and *Zelzal*-raketer – kopior av sovjetiska medel- och långdistansraketer med kalibrar på mellan 240 och 600 mm och räckvidder på upp till 250 km. Därigenom kunde Hizbollah utsätta alla större städer i Israel för beskjutning. Den tyngsta raketerna, *Zelzal-2*, hade en sprängladdning på 500 kg (medan *fadjr* är ordet för gryning, betyder *zelzal* "jordbävning" på farsi). I tillägg förfogade Hizbollah över kinesiska, i Iran producerade C 802-sjömålsrobotar, samt UAV:er av typ *Ababil*.¹⁶

Efter den israeliska utrymningen av Libanon år 2000 hade man också byggt upp ett nät av befästningar söder om Litanifloden genom att anpassa den civila bebyggelsen i strategiskt viktiga byar med shiamuslimsk befolkning, där segt och uthålligt motstånd förbereddes om israelerna skulle rulla över gränsen. Vissa hus fick extra tjocka väggar, dolda ingångar, sandsäckar, bunkerskyddsrum och tunnlar med ståldörrar och övervakningskameror samt färdiggrävda, skottfältsröjda eldställningar i trädgården. Enligt uppgift hade nordkoreanska experter, med erfarenhet från tunnelgrävande och bunkerbyggen kring den demilitariserade zonen mellan Nord- och Sydkorea, fungerat som tekniska rådgivare. Detta var ett motstånd som israelerna inte var beredda på. I själva verket skulle Hizbollah sommaren 2006 tillfoga dem större förluster per egen insatt soldat än någon annan arabisk motståndare i samtliga krig 1956, 1967, 1973 och 1982.¹⁷

Hizbollah var väl förberedda. Här är en av israelerna erövrade karta sammansatt af flygfotografier, där identifierade israeliska ställningar finns utsatta. (Israeli Defence Forces/Flickr)

Den israeliska krigsmaktens förändring under 2000-talet

En av de händelser kring millennieskiftet som hade bidragit till Hizbollahs prestige var avslutningen av den israeliska ockupationen i södra Libanon. Bakgrunden till det israeliska tillbakadragandet var stigande förluster. Totalt mellan 1988 och 1996 hade 113 israeliska soldater stupat i Libanon, men bara under år 1997 rasade dödssiffran plötsligt upp till 90, varav 73 i samband med en kollision mellan två helikoptrar i början av året. Då började opinionsstödet för den israeliska närvaron vackla, och i maj 2000 verkställdes uttåget. Premiärminister Ehu Barak, som haft utrymningen av Libanon som ett vallöfte, deklarerade samtidigt att om terrordåden fortsatte skulle Israel inte tveka att reagera kraftfullt både mot terroristerna och mot deras sponsorer. Efter reträtten blev det dock lugnare. Mellan 1996 och 2000 hade Hizbollah utfört över 4.000 attacker mot israelerna i den libanesiska säkerhetszonen. Under perioden 2000–2006 registrerades sammanlagt 27 attacker mot själva Israel. Förutom beskjutning av israeliska gränsposteringar ingick kidnappningar av soldater. Israel svarade med flyganfall och likvideringar av ledande Hizbollahfunktionärer inne i Libanon.¹⁸

Att skicka marktrupper över gränsen och riskera fler soldaters liv var emellertid inte aktuellt. Här blottades tidigt ett tecken på att det "*postheroiska*" krigaridealet hade etablerats i Israel på samma sätt som i övriga västvärlden efter kalla krigets slut. Försvarsmakten var inte längre en institution höjd över all kritik. Traumat kring Libanonkriget 1982 – som snart fick samma laddning i Israel som Vietnamkriget i USA – var en viktig orsak till detta, men också en ökad

ideologisk fragmentisering i nationen, vilket bland annat demonstrerades genom mordet på premiärminister Yitzhak Rabin 1995. Under 1990-talet, när landets ekonomi hade avreglerats och stora mängder högutbildade judar från före detta Sovjetunionen invandrat, hade en period med mellan 6 och 8 procents ekonomisk tillväxt per år inletts. Västlandsökningen medförde en förskjutning när det gällde grundläggande samhällsvärderingar. Försvarsanslagen, som 1985 legat på 20 % av BNP, sjönk till under 10 % på 2000-talet. Den israeliska försvarsmakten noterade samtidigt att andelen värnpliktiga som inte önskade tjänstgöra på stridande befattningar och uppvisade allmänna anpassningsproblem ökade, att medborgarrättsgrupper och föräldrar till stupade soldater inte längre drog sig för att kritisera militären offentligt, samt att mediernas rapportering inte längre var lika "lojal" som tidigare.¹⁹

Några månader efter andra Libanonkriget genomfördes en större opinionsundersökning i Israel av medborgarnas attityder till försvaret. Resultatet bör rimligen ha färgats av krigserfarenheten 2006, men intressantast är undersökningen när man jämför den med motsvarande undersökningar från 1980-talet och kan ana mer fundamentala ideologiska förskjutningar i det israeliska samhället, som hade varit på gång även om det andra Libanonkriget aldrig hade ägt rum. Endast 27 % (inom den tongivande, universitetsutbildade högre medelklassen endast 23 %) av respondenterna 2007 höll med om uppfattningen att nationens intressen är överordnade individens, medan hela 36 % stödde uppfattningen att individens intressen är överordnade nationens. År 1981 (före det första Libanonkriget) hade motsvarande siffror varit 69 respektive 9 %! År 2007 var 29 % av israelerna beredda att betala högre skatt för att försvaret skulle få mera pengar. År 1986 hade siffran varit 48 %. Endast 35 % av israelerna 2007 var beredda att själva tjänstgöra i stridande förband eller se sina söner göra det, 15 % ansåg militärtjänsten vara slöseri med tid (inom medelklassen 20 %), och 44 % ansåg att smitande från värnplikten kunde vara befogat (inom den övre medelklassen 53 %).²⁰ Det var alldeles uppenbart att den postheroiska tidsåldern var kommen.

Det allt kärvare opinionsläget för Försvarsmakten hängde även samman med erfarenheterna från upproret i de ockuperade områdena på Västbanken och Gazaremsan ("*intifadan*"). Värnpliktiga och reservister förväntades där hantera en motståndare som genom självmordsbombare och stenkastande tonåringar försökte mobilisera världsoptionen. Nya taktiska koncept utvecklades, som visade sig förhållandevis framgångsrika men samtidigt förändrade armén inifrån. Under insatser som "*Operation Skyddssköld*" på Västbanken 2002 arbetade den israeliska polisen, underrättelsetjänsten Shin Bet och militären nära tillsammans och delade frikostigt underrättelser med varandra, utnyttjade ny teknologi och byggde upp ett system för ständig övervakning av de palestinska områdena med fasta kameror, drönare, flyg och signalspaning. Den inhämtade informationen sammanställdes till en gemensam lägesbild, som fortlöpande uppdaterades och via dator distribuerades till alla insatta enheter. Parallellt med den effektiviserade underrättelsehanteringen bedrevs genom helikoptrar och specialförband des-

sutom en intensiv likvideringskampanj mot funktionärer i Hamas, Fatah och islamiska Jihad (av de 159 attentat som Israel genomförde under perioden augusti 2000 till september 2004 var 85 % framgångsrika). Slutligen byggdes stängsel och murar kring de ockuperade områdena för att försvåra infiltrationen av terrorister och självmordsbombare. Därigenom minskades terroristdåden inne i själva Israel med 90 %.²¹

Försvarsmaktens roll under den här typen av operationer blev i praktiken att fungera som hjälpstyrka åt polisen och säkerhetstjänsten, bevaka vägspärrar, patrullera gatorna under utgångsförbudet, genomföra razzior och demolera hus. Tyngre insatser med artilleri, flyg, helikoptrar och fartygsartilleri förekom också, men det skedde en tydlig förskjutning av det militära uppdragsspektrumet mot lågintensiv krigföring. Trots att den israeliska armén sedan 1950-talet ständigt sysslat med lågintensiv krigföring mot palestinska gerillaaktiviteter, patrullerat Israels gränser och genomfört upprepade commandoraider mot grannländernas territorium, hade den typen av verksamhet ändå alltid uppfattats som sekundär jämfört med det storskaliga, konventionella krig med flyg och pansarförband som var israelernas stolthet. Från 1990-talets mitt verkade det dock allt tydligare att det lågintensiva kriget skulle bli huvuduppgiften i framtiden. I den israeliska försvarsmaktens tidskrift *Ma'arachot* ökade andelen artiklar om asymmetrisk krigföring drastiskt, medan ute på förbanden övningar inom brigads och bataljons ram mer eller mindre upphörde. Efter år 2000 fanns knappast några israeliska officerare kvar i aktiv tjänst som hade fört brigad, och i det högsta befälsskiktet var officerarna som hade en bakgrund i infanteriet eller pansarvapnet färre än de som kom från specialförbanden. Medan de förra behärskade strid med kombinerade vapen, sträckte sig de senares taktiska kompetens sällan bortom eldstrid på grups eller plutons nivå. Även bland soldaterna sjönk förmågan, eftersom inkallelserna till repetitionsutbildning minskade med nästan två tredjedelar mellan 1990 och 2005 (från 30 till 11,6 miljoner tjänstgöringsdagar per år). Under den tid reservisterna låg inkallade fick de dessutom sällan repetera gamla färdigheter eller öva i förband, utan användes till att patrullera i de ockuperade områdena. En stridsvagnsbesättning beräknades behöva fem dagars repetitionsutbildning varje år för att kunna behålla sina färdigheter. Nu fick de i öva vart tredje eller vart femte år, eller aldrig.²²

Parallellt med dessa processer pågick en omstöpning av försvarsmaktens kommandostruktur. Den nya ledningsorganisation som trädde i verksamhet vid sekelskiftet 2000 (*Tsahal* 2000) innebar att logistik, operationsledning och ledningen av markstyrkorna centraliserades (armékårsnivån avskaffades helt). Strävan var också att i enlighet med den tidens föreställningar om en "*Revolution in Military Affairs*" – vilka hade sin mest framträdande talesman i den amerikanske amiralen William Owens – utnyttja samma informationsteknologi som användes i kampen mot intifadan för att även skapa en plattare, bättre samordnad försvarsmakt.

"Om tio år", förklarade chefen för det israeliska markstridskommandot i en

Efter Gulfkriget 1991 hade den dynamiske amiral William Owens (här 1994) överbevisat sina amerikanska och senare även sina utländska kolleger om att man kunde uppnå revolutionära förändringar i krigföringen genom teknologisk överlägsenhet. (radaris.com)

tidningsintervju 2004, *“kommer en underofficer i infanteriet, ett enskilt kanoneldrör, en Apache-helikopter och en Merkava-stridsvagn kunna dela samma strids- och underrättelsebild.”*²³ Det var rimligt att tänka sig att armén då också skulle behöva färre infanterister, artilleripjäser, helikoptrar och stridsvagnar, färre staber och en mindre logistikorganisation.

Sedan 2005 innehades befattningen som försvarsstabschef av flygvapengeneralen Dan Halutz, som tillhörde premiärminister Ariel Sharons skyddslingar. Han hade lett flygvapnets insatser i de ockuperade områdena under intifadan och identifierades starkt med den israeliska försvarsmaktens nya inriktning mot

högteknologisk upprorsbekämpning. Som flygvapenchef väckte han 2001 uppmärksamhet när han hävdade att man i framtiden måste vara beredd att ta farväl av begreppet markstrid. Det som gällde var integrerad strid: *“Segev är en fråga om medvetande. Luftmakt påverkar en motståndares medvetande på ett avgörande sätt.”*²⁴

När premiärminister Sharon i januari 2006 fick ett slaganfall och hamnade i koma, efterträddes han av sin ställföreträdare, Ehud Olmert, som till skillnad från Sharon saknade erfarenhet som militär ledare. För att bredda sitt regeringsunderlag erbjöd Olmert försvarsministerposten till ledaren för Arbetarpartiet, Amir Peretz. Peretz saknade också mer anslående krigiska meriter (han hade gjort värnplikt i underhållsförbanden) och kunde just av den anledningen omöjligt tacka nej, eftersom försvarsministerposten är en synnerligen prestigefylld ministerpost i en israelisk regering. Att erkänna sig oförmögen att sköta den gör det omöjligt att senare framstå som en trovärdig premiärministerkandidat.²⁵ Detta innebar att när det andra Libanonkriget började var både den högste militäre befälhavaren, regeringschefen och försvarsministern förhållandevis nya i sina befattningar. Till skillnad från de flesta andra israeliska politiker saknade de bägge ministrarna dessutom djupare militära kunskaper.

Tjugohundratalets israeliska armé skulle enligt visionerna inte bara vara “smalare”, utan även “smartare”. Här fanns dock problem. Akademiska studier hade traditionellt sett ingen högre status i den israeliska armén, som ursprungligen hade grundats som en kibbutzsocialistisk gerillamilis, och vars överlägsna segrar

I Israel blev det den första försvarsstabschefen från flygvapnet, Dan Halutz, som från sitt tillträde 2005 skulle fullborda det israeliska försvarets övergång till postheroisk krigföring. (Times of Israel)

över grannstaternas arméer skapat föreställningen hos dess officerare att de redan visste allt de behövde veta om krig. I sin rapport 2006 konstaterade den israeliska riksrevisionen att 82 % av arméns generalmajorer, 68 % av brigadgeneralerna och 76 % av överstarna hade befordrats till sina grader utan att ha gått igenom den israeliska Försvarshögskolans högre kurs, trots att detta formellt var ett krav. Inte heller den grundläggande officersutbildningen innehöll någon militärhistoria eller militärteori, utan mest praktiska hantverkskunskaper. Den militäre ledaren skulle enligt israeliska ideal vara en naturbegåvning hämtad ur de djupa leden av värnpliktiga medborgarsoldater, och hans auktoritet borde i första hand vila på det faktum att han delade faror och strapatser med sina underlydande. Abstrakta böcker om krigföring skulle däremot inte tillföra så mycket till hans befälsförmåga, allra minst om dessa böcker inte fanns översatta till hebreiska.

Under intryck av misslyckandena under det första Libanonkriget inrättades på 1990-talet visserligen ett institut för forskning i operativ teori, med uppgift att utveckla nya doktriner och producera läromedel för Försvarshögskolans högre kurser. Mycket litet kom dock ut av detta. Institutets ledande forskare, den pensionerade brigadgeneralen Shimon Naveh, försökte omtolka militärteorin under inflytande av poststrukturalistiska tänkare som Michel Foucault och Gilles Deleuze. Förutom från postmoderna franska filosofer lånades begrepp från litteraturteori, arkitektur och psykologi (militärhistoria ansågs däremot mindre relevant). Syftet var att utveckla förmågan hos chefer till snabbt beslutsfattande på ett dynamiskt slagfält. Naveh intresserade sig för "*systemisk operativ design*" – föreställningen om moderna militära organisationer som komplexa system, som var allt för sofistikerade för att kunna nötas ned utom till orimliga kostnader.

Det gällde istället att bringa motståndarens system ur balans och få honom att förstå att han var besegrad. Navehs intresse gällde den operativa nivån, mellan taktik och strategi. Det innebar emellertid att både övergripande frågor om den militära våldsutövningens syfte och konkreta problem kring dess hantverksmässiga praktik tenderade att falla bort ur diskussionen. Oförmågan att vara såväl övergripande som konkret ledde till att Naveh uppfattades som obegriplig av många officerare, och efter kriget 2006 ansågs Institutet för forskning i operativ teori ha bidragit till fiaskot. Den israeliska operationsledningen kritiserades för att ha utfärdat order som var omöjliga att förstå för förbanden ute vid fronten, som att de skulle göra "*ett lätt fotavtryck*" eller "*frysa det operativa rummet*".

Winogradkommissionen fann sig föranledd att påpeka att "*klarhet vid ordergivning är en vital del av stridseffektivitet*". Den nya operativa doktrin som Halutz godkände i april 2006 talade exempelvis om seger i termer av olika "språngbräddor" och "effekter" som skulle förmås att verka mot fienden. Genom precisionsbekämpning och moderna system för ledning och underrättelseinhämtning, hävdade doktrinen, var kontroll av terrängen eller manövrerande på djupet av fiendens gruppering med sammansatta förband inte nödvändigt i de krig som Israel hade att utkämpa. Naveh hade avlägsnats från sin post redan 2005 på grund

Shimon Naveh, vars komplicerade militärteori skulle läras ut till den traditionellt mycket praktiskt orienterade israeliska officerskåren (Fotot är från omslaget till Navehs bok *In Pursuit of Military Excellence* från 1997).

av oklarheter i ekonomisk redovisning. Han hävdade i senare i en intervju att Halutz aldrig förstätt vad den nya doktrinen handlade om:

“Han är verkligen en dumskalle; han är en clown. han skrev under något som han aldrig hade brytt sig om att lära sig... Han använde bara rätt ord men brydde sig aldrig om att förstå. För att förstå måste man lära, och att lära är smärtsamt.”²⁶

Samtidigt är det orimligt att förvänta sig att en doktrin ska kunna fungera på slagfältet, eller ens ha hunnit göra något större avtryck i utbildning och övningar, tre månader efter att den har blivit fastslagen.²⁷ Det israeliska misslyckandet kan inte ha berott på Navehs filosofiska irrfärder eller Halutz oförmåga att tillägna sig den nya doktrinen innehåll, utan måste ges mer strukturella förklaringar.

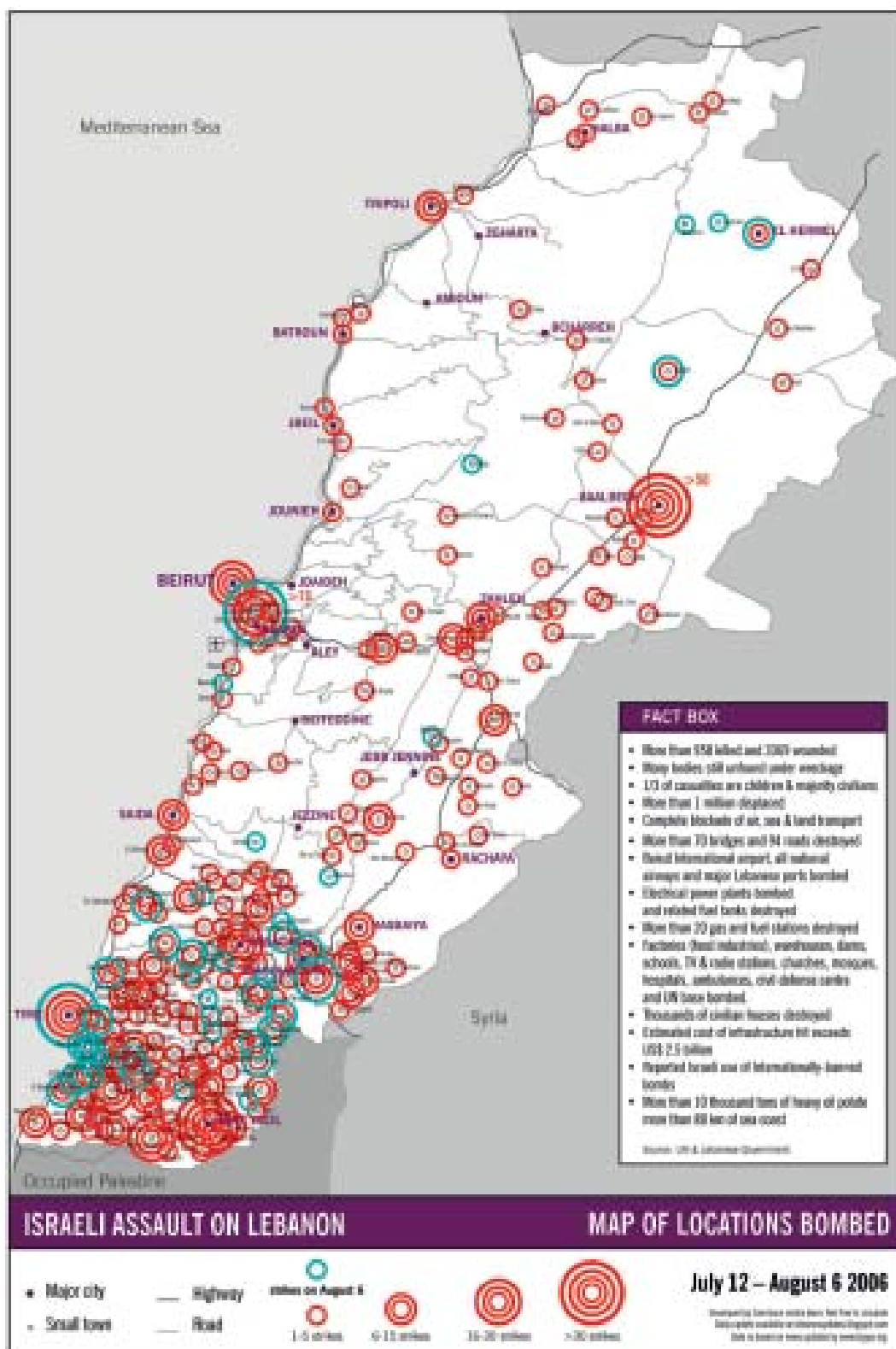
Den israeliska offensiven inleds från luften

Ungefär en timme efter attacken mot den israeliska patrullen och kidnappningen av Goldwasser och Regev, vid tiotiden på förmiddagen den 12 juli, informerades den israeliska regeringen om vad som hänt. Ungefär samtidigt annonserade Hizbollahs TV-kanal Al-Manar i Beirut att man tillfångatagit två israeliska soldater (*“Vi har hållit vårt löfte att befria våra fångar”*). Det fanns alltså ingen tvekan om vilka förövarna var. Israel plågades sedan tre veckor tillbaka av kidnappningen av korpral Gilad Shalit, som hade tagits av Hamas inne på israeliskt territorium och förts in i Gaza, ett område som Israel slutligen utrymt året innan. Den israeliska

armén var nu tillfälligt tillbaka i Gaza och i färd med att vända upp och ned på de palestinska flyktinglägren i fruktlöst sökande efter Shalit (han skulle utväxlas först fem år senare i utbyte mot över tusen palestinska fångar). När nu ytterligare en kidnappning inträffade vid den norra gränsen uppstod en stark önskan att markera att israeliska soldater inte fick föras bort ostraffat.²⁸

Ett stort antal mål hade identifierats i södra Libanon i förväg – förutom Hizbollahs observationsposter och anläggningar ingick ett stort antal broar och motorvägspåfarter längs kidnapparnas förmodade flyktväg – och mot dessa började israeliskt flyg gå till angrepp, bara minuter efter att kidnappningen hade annonserats på Hizbollah-TV. Under tolv timmar genomfördes mer än 100 flygangrepp från gränsen upp till Litanifloden, understödda av beskjutning från israeliskt artilleri. En planläggning för större vedergällningsaktioner mot Hizbollah existerade också i Norra kommandot, men var under översyn. I planen från 2002 fanns stora resurser avdelade för att hantera de syriska styrkorna i Libanon, men efter deras uttåg året innan var detta inte längre nödvändigt. Insatser av mark- och luftlandsättningsförband på andra sidan gränsen för att slå ut Hizbollahs raketartilleri och skära av reträtten för eventuella kidnappare ingick också i den nya planen (*”Upphöjda vatten”*), som testades vid en stabsövning i juni 2006, med ett scenario som var kusligt likt det som bara en månad senare skulle utspela sig i verkligheten: kidnappningar av israeliska soldater, raketbeskjutning och gradvis upptrappade strider. Norra kommandot konstaterades också att man sannolikt inte skulle kunna eliminera raketbeskjutningen utan att skicka marktrupper över gränsen. Den typen av *”tungt fotavtryck”* stämde som vi sett dock inte särskilt väl med försvarsstabens moderna idéer, som de var uttryckta i den senaste operativa doktrinen. Den tidigare flygvapenchefen rekommenderade istället att Hizbollahs raketbatterier, Beiruts flygplats och den libanesiska elförsörjningen skulle slås ut från luften. Eftersom Hizbollah ingick i den libanesiska koalitionsregeringen, borde också Libanon som stat tvingas ta ansvar för det inträffade.

Cheferna för Mossad och försvarsdepartementets politiska avdelning var tveksamma och föreslog att man istället skulle förbereda en markoffensiv. Flyganfall mot raketbatterierna riskerade leda till hundratals civila dödsoffer, och sådant vore svårt få omvärldens förståelse för, om inte Hizbollah dessförinnan hade börja skjuta mot israeliska städer. Om Israel slog ut infrastrukturen i Libanon riskerade Hizbollahs, Irans och Syriens inflytande i landet dessutom att stärkas, vilket USA:s utrikesminister Condolezza Rice hade varnat premiärminister Olmert för i ett telefonsamtal samma dag. Men en stor insats av markförband krävde mobilisering av reservister, och skulle tidigast kunna sättas igång efter någon vecka. Aktionen skulle då inte tydligt kopplas ihop med kidnappningen av Goldwasser och Regev och inte kunna avskräcka från liknande aktioner i framtiden, menade Halutz. En markoffensiv riskerade också medföra stora förluster och urarta till en upprepning av debåclet 1982. Sent på kvällen den 12 juli beslutade därför den israeliska regeringen att flyganfall skulle genomföras mot Hizbollahs raketbat-

Den israeliska “Effect Based Operations”-bomboffensiven 2006 mot Hizbollah. (geographical-maginations.com)

terier, redan samma natt. De civila dödsoffer som väntades, menade justitieministern, var folkrättsligt acceptabla, eftersom libanesiska familjer som gömde raketer i sina hem måste förstå att de utsatte sig för risker. Bombningar av Beiruts flygplats och motorvägen mellan Beirut och Damaskus kunde också motiveras genom att bortförandet av Goldwasser och Regev därigenom försvårades.²⁹ Det var emellertid redan under dessa diskussioner tydligt att den israeliska regeringen inte var fullt klar över vad insatsen skulle uppnå eller vad nästa steg skulle bli, och att militärledningen inte heller kunde ge några tydliga råd eller erbjuda politikerna olika handlingsalternativ.

Den israeliska militära underrättelsetjänsten AMAN hade i sex år dagligen följt förflyttningarna av Hizbollahs raketbatterier i södra Libanon, och kunde därför förse flygvapnet med detaljerade underrättelser. Strax efter midnatt angrep 40 israeliska F 15- och F 16-plan, understödda av UAV:er, 93 olika mål. På 34 minuter slog de ut det mesta av Hizbollahs medeldistansarsenal – 59 avskjutningsramper jämte ett stort antal raketer och reservdelslager. Omkring 20 libanesiska civila bedömdes ha blivit dödade, vilket var en tiondel av det antal som befarats. En andra anfallsvåg framemot morgontimmarna tog sig an flygplatsen, motorvägen samt TV-kanalen Al-Manar. TV-kanalen var dock i drift igen redan efter ett par minuter.³⁰

Hizbollah svarar med raketer

På morgonen den 13 juli svarade Hizbollah, och avfyra under loppet av dagen 125 raketer mot mål i norra Israel. En medeldistansraket (*Fadjr-3*) slog dessutom ned i Haifa och fick tusentals invånare att fly från landets tredje största stad. Det israeliska flygvapnet angrep avskjutningsramperna allt eftersom de öppnade eld, och angrep nästa dag även Nasrallahs högkvarter i de shiamuslimska delarna av södra Beirut. Hizbollah svarade med att avfyra en C-802-sjömålsrobot (möjliggen med bistånd av iranska tekniker) mot den israeliska korvetten *Hanit*, som kvällen den 14 juli patrullerade åtta sjömil utanför Beiruts redd. Fyra av de 80 besättningsmännen dödades, fartyget skadades svårt och fick uppsöka hamn. Den israeliska marinen hade ingen aning om att Hizbollah förfogade över sjömålsrobotar, varför *Hanit* hade seglat nära den libanesiska kusten, trots att fartyget saknade fungerande varningsradar och dess motmedelssystem var avslagna. Eftersom Hizbollah inför attacken mot *Hanit* mottagit måldata från libanesiska kustradarstationer, slog israeliska helikoptrar nästa dag ut tio libanesiska radaranläggningar. Man bombade också flygplatsen och Beiruts elförsörjning.

Minuterna efter attacken hade ägt rum uppmanade Nasrallah i TV Beirut-borna att blicka västerut för att få se det fartyg som "*just hade beskjutit Beirut*" förstöras. De som sökte sig ned till stranden den kvällen kunde mycket riktigt se *Hanit* brinna vid horisonten, vilket stärkte Hizbollahs popularitet i libanesisk opinion. Genom att faktiskt ha täckning för sitt skryt om militära framgångar, framstod Nasrallah som trovärdigare än många andra arabiska ledare. Under ti-

digare krig hade Israel aldrig behövt hantera en motståndare som var så skicklig på propaganda som Hizbollah. Det var inget påhitt att de israeliska bomberna vållade död och förödelse bland civila, men Hizbollah drog sig inte för att producera manipulerade bilder där levande fick spela lik, ett och samma döda barn fotograferades gång på gång vid olika angreppsmål, och röken från brinnande byggnader bättrades på med hjälp av Photoshop. Eftersom Hizbollah inte heller var underkastad det demokratiska samhällets mediala granskning utan bara kommenterade händelseutvecklingen när man själv önskade, lyckades rörelsen tidigt i konflikten sätta en narrativ struktur, som de internationella medierna motståndslöst accepterade. Enligt detta schema var Hizbollah en lågteknologisk barfotaarmé som framgångsrikt utmanade en av världens ledande militärmakter, vilken genomgående svarade med oproportionerligt våld mot civila. Israelernas egen propaganda framstod som primitiv vid jämförelse. Mer än 17 miljoner flygblad släpptes ned över södra Libanon och telefonmeddelanden spreds till libanesiska civila. Invånarna uppmanades att lämna sina hem och sätta sig i säkerhet norr om Litani-floden, och Hizbollah gavs skulden för all kaos och förödelse. Hundratusentals följde uppmaningarna och vägarna fylldes med flyktingar, men det var få av dem som inte uppfattade Israel som primärt ansvarig för flygbombningarna. Vid krigsslutet hade stödet för Hizbollah bland kristna libaneser fördubblats. Samtidigt betraktade 63 % av briter och 75 % av tyskar Israel som den aggressiva parten i konflikten.³¹

Framgång på informationskrigsarenan förutsätter omsorgsfulla förberedelser och att man kan presentera en lättfattlig berättelse om vad konflikten gäller. Israels misslyckande hängde antagligen samman med att kriget 2006 beslutades mycket brådstörtat, och att inte ens den israeliska statsledningen verkade vara säkra på vad som skulle uppnås genom de militära operationerna i Libanon.

Kriget hade nu eskalerat avsevärt, men Hizbollah verkade ändå inte inställt på att backa. Trots det israeliska flygvapnets insatser fortsatte raketbeskjutningen av norra Israel med oförminskad styrka. Sammanlagt under kriget slog 3.970 raketer ned i Israel under 475 olika attacker. När kriget höll på att ta slut – den 12 augusti – kulminerade beskjutningen med 253 raketer på en och samma dag. En knapp fjärdedel av de raketer som träffade – 907 stycken – slog ned i tätbebyggda områden. Närmare 90 % var lätta raketer med en kaliber på 107 eller 122 mm, vilka kunde avfyras av en enskild skytt som gömde sig i ett hus eller under ett träd och därför var svår att upptäcka och slå ut från luften. Sammanlagt 44 orter drabbades av beskjutning, men fyra städer särskilt hårt: Kiryat Shmona, Naharia, Maalot-Tarshiha och Safed fick ta emot tre fjärdedelar av all beskjutning. Här upphörde allt mänskligt liv ovan jord under större delen av dygnet så länge kriget varade. Sammanlagt 53 israeler (varav 41 civila) dödades av raketbeskjutning, 50 skadades svårt, mellan 100.000 och 250.000 flydde från sina hem och omkring 1 miljon tvingades uppehålla sig i eller i närheten av skyddsrum. Ungefär 2.000 bostäder förstördes eller skadades, och ett stort antal sjukhus, offentliga byggnader och industrier träffades också. Hamnen i Haifa, Israels största, tvingades stänga,

Haifa träffas av Hizbollah-raketer på krigets sista dag. (Wikimedia)

liksom landets största oljeraffinaderi i staden. Slutligen orsakade raketbeskjutningen hundratals skogs- och gräsbränder.

Förstörelsen och lidandet i Israel kunde dock inte jämföras med de skador de israeliska flyganfallen och artilleribeskjutningen vållade i Libanon. Det israeliska flygvapnet flög 18.900 uppdrag – av vilka omkring 11.600 var stridsuppdrag – över Libanon, mot sammanlagt 7.000 mål. Därtill kom 2.500 attackhelikopteruppdrag. Armén avfyrade totalt omkring 173.000 artillerigranater och raketer under kriget, varav huvuddelen från israeliskt territorium in över gränsen. Israel medgav senare att man använt vit fosfor, men enbart mot militära mål i öppen terräng (den libanesiska regeringen hävdade att även civila drabbats), samt klusterammunition. Klusterammunitionen avfyrades från MLRS-pjäser som har låg precision och främst används för yttäckande eld. Det passade israelerna, som hade svårt att precisionsbekämpa raketlavetterna i den besvärliga terrängen, och därför använde klusterammunition mot bortåt 800 olika mål för att bestryka stora arealer. Satsningen på yttäckande eld med MLRS-pjäser är en viktig förklaring till den stora ammunitionsåtgången under andra Libanonkriget, som var mer än dubbelt så stor som under Oktoberkriget 1973, då israelerna ändå utkämpade högintensiva strider på två fronter samtidigt mot konventionella arméer. Mellan 30 och 40 % av stridsdelarna från klusterammunitionen detonerade inte, och mindre än en månad efter krigsslutet hade FN inrapporterat 12 döda och 61 skadade från blindgångare i södra Libanon (alla utom fem av de blindgångare som skadat och dödat människor hade utgjorts av klusterammunition – det ska

Från ödeläggelsen av den sydlibanesiska byn Bint J'Bayel (Wikimedia).

tilläggas att Hizbollah också använde klusterammunition i sin beskjutning av Israel).

Enligt officiella libanesiska uppgifter dödades omkring 1.100 (inklusive Hizbollahs förluster), 3.700 skadades, 980.000 människor drevs på flykt, 10.000 hem förstördes, 22.500 byggnader skadades svårt och ytterligare 73.000 delvis, liksom mängder av broar, vägar och annan infrastruktur. Den materiella förstörelsen värderades till mellan 2,4 och 6 miljarder \$, varav 398 miljoner \$ utgjordes av skador på kraftnät och annan vital infrastruktur.³²

När flyganfallen och artillerielden pågick i fem dagar utan att något avgörande var i sikte, höll premiärminister Olmert ett tal i *Knesset*, där han angav återlämnandet av Goldwasser och Regev som ett villkor för att upphöra med fientligheterna. Efter kriget blev Olmert tillfrågad av Winograd-kommissionen varför han hade uttryckt sig på det viset offentligt, eftersom det hade skapat orealistiska förväntningar på vad som gick att åstadkomma med flygbombningar. Olmert menade att han bara sagt vad som måste sägas i den rådande situationen. Han hade emellertid oavsiktligt också skänkt Hizbollah ett trumfkort. Så länge Goldwasser och Regev inte återlämnades och raketbeskjutningen fortsatte, skulle rörelsen kunna hävda att Israel inte hade vunnit kriget. Hizbollah hade varit hårt pressat under de israeliska bombningarna, världsupinionen förhållandevis förstående inför Israels handlande – det nyligen avhållna G-8-mötet i S:t Petersburg hade tydligt fördömt Hizbollah – men nu började pendeln svänga åt andra hållet. TV-bilderna från Libanon på förstörda hus, lemlästade människor och ändlösa ko-

lonner av flyktingar började upplevas som allt mer störande, och att Israel utlöste denna lavin av mänskligt lidande för två bortförda soldaters skull tycktes svårt att acceptera. Bombningarna riskerade fortsätta i evighet, Hizbollahs förmåga att skicka raketer över Israel verkade opåverkad och det enda säkra resultatet tycktes vara att de moderata krafterna i Libanon, som efter tre decennier äntligen fått en chans genom den syriska reträtten, nu underminerades för varje dag som kriget pågick.³³

Markförbanden sätts in

Israeliska specialförband fanns verksamma inne i Libanon på marken med underrättelseinhämtning och eldledning åt flyget, men Halutz tvekade alltjämt inför en markoffensiv enligt Norra kommandots plan "*Upphöjda vatten*", och saknade uppenbarligen förtroende för chefen för Norra kommandot, generalmajor Udi Adam. En markoffensiv skulle innebära mobilisering av reservister, risk för förluster och sannolikt även leda till ytterligare internationella protester. Det var samtidigt tydligt att flygbombningarna inte räckte till. Flygvapnet började få slut på mål att anfalla, och raketbeskjutningen avtog inte. Generalmajor Adam, som dittills hållits utanför ledningen av operationerna, instruerades nu av försvarsstaben i Tel-Aviv att inleda mindre, dagslånga räder över gränsen. Anfällen skulle genomföras med befintlig personal, utan att reservister inkallades, och högst röra sig ett par kilometer in på libanesiskt territorium. Syftet med anfällen var inte helt glasklart. Enligt Halutz handlade det främst om att "*skapa medvetande om Hizbollahs försvagning genom att... tillfångata/döda medlemmar av organisationen och göra allmänheten medveten om detta*". När dessa räder inleddes blev man för första gången varse de bunkrar, tunnlar och befästningar som Hizbollah iordningställt i de shiamuslimska byarna på andra sidan gränsen, och vilket hårt motstånd som väntade.³⁴

Under två dagars strider kring byn Maroun-a-Ras 19–20 juli stupade åtta israeliska soldater. Fem av dem var ingenjörssoldater, som hade sökt skydd i ett hus som träffades av en pansarvärnsrobot första dagen. Hizbollah betedde sig inte som gerillasoldater brukar – avfyra sina vapen ur bakhåll för att sedan retirera – utan låg kvar i sina välbefästa eldställningar och engagerade israelerna i eldstrid, under första dagen tolv timmar och mellan fem och sju timmar den andra dagen. I detta läge hade de israeliska soldaterna föga nytta av sina erfarenheter från upplöpet i Gaza och på Västbanken. En fallskärmsöverste förklarade att det som överraskat honom mest var att Hizbollahs ställningar inte bestått av "*en handfull scouttält med sovsäckar och konserver*" som man försäkrat honom, utan av moderna bunkrar med luftkonditionering och interntelefonnät. Förlusterna, som upplevdes som meningslösa, skapade stor förstämning i Israel och Norra kommandot förbjöd tills vidare alla anfall med infanteri mot Hizbollahs bunkrar. Samtidigt ägde de första inkallelserna av reservister rum – sammanlagt tre reservdivisioner om 30.000 reservister mobiliserades den 20 juli.

Den stora markoffensiven var ännu inte aktuell. Halutz flög emellertid upp från Tel-Aviv till Norra kommandots stab och beordrade Adam att inta staden Bint J'Bayel. Här hade Nasrallah hållit sitt "segertal" efter den israeliska reträtten ur Libanon 2000. Adam misstänkte att man önskade inta staden enbart av denna anledning – för att kunna hålla en motsvarande ceremoni och tillfoga Hizbollah ett propagandanederlag. Den 23–24 juli satte sig fallskärmsbrigaden och den berömda Golanbrigaden långsamt i rörelse och närmade sig Bint J'Bayel från två håll. Först den 25 trängde israelerna in i stadens utkanter, och Adam – som var tveksam till nyttan med operationen – ville omgående retirera. Halutz krävde emellertid att staden skulle ockuperas. När en av Golanbrigadens bataljoner nästa dag trängde in i stadskärnan möttes de av 50-talet Hizbollahkrigare, som gjorde hårdnackat motstånd bland husen i åtta timmar. Åtta israeliska soldater stupade. I vilket syfte de hade offrats var oklart. Enligt planen drog sig ju de israeliska förbanden sig tillbaka till Israel efter striden. Dagen efter fattade den israeliska regeringen beslut om mobilisering av ytterligare tre divisioner samt inkallelser av 30 000 reservister till.³⁵

Final

En stor markoffensiv ryckte nu allt närmare. Samtidigt intensifierades stormakternas diplomatiska ansträngningar att få till stånd ett eld-upphör, varför tiden verkade vara på väg att rinna ut. En tragisk händelse, som tillika blev ett propagandamässigt bakslag för israelerna, var bombningen av ett flerfamiljshus i byn Quana den 28 juli, då 28 civila – varav 17 barn – dödades (enligt de första rapporterna var antalet döda betydligt högre, uppgifter som Hizbollah misstänktes ligga bakom). Israeliskt flyg hade avsiktligt bombat byggnaden eftersom raketer bedömdes ha avlossats därifrån, men det kunde också ha varit från något av grannhusen. USA ökade nu trycket på Israel och framtvängde ett inställande av flyganfall mot ospecificerade mål under de närmaste 48 timmarna. Samtidigt inställde Hizbollah sin raketbeskjutning. När vapenvilan löpte ut fick Norra kommandot tillstånd att sätta planen "Ändrad riktning 8" i verket, vilken innebar att man skulle återta kontrollen över den säkerhetszon på omkring 1 000 km² som man hade hållit ockuperad före 2000. Därmed borde raketvapen med räckvidder på upp till 20 km hamna utom skotthåll. Nu skickades även reservister över gränsen. Den 5 augusti fanns 10 000 israeliska soldater inne Libanon, omkring sex kilometer innanför gränsen. Av rädsla för mineringar och raketbeskjutning rörde man sig hellre genom terrängen än på vägarna, varför framryckningen gick långsamt. Av försiktighetsskäl sändes heller inga underhållskonvojer in i Libanon. Förbanden fick klara sig på de två dygns förnödenheter de släpade med sig, trots att vistelsen i Libanon drog ut i en vecka eller mer. Soldater från Mellanösterns främsta militärmakt förnedrades genom att behöva plundra livsmedelsbutiker och tigga mat och vatten från civilbefolkningen. Under mobiliseringen hade det också uppdagats att utrustning och reservdelar saknades i förråden i en

En kolonn tunga pansarskyttefordon, baserade på Centurionstridsvagnar, redo för offensiv in i Libanon. (Wikimedia)

utsträckning man inte var van vid från tidigare krig. Israels omställning till den nya tidens konflikter hade fått konsekvenser på många områden.³⁶

Hizbollahs raketbeskjutning fortsatte, och på morgonen den 6 augusti led israelerna sina största förluster under hela kriget. En raket dödades tolv fallskärmsjägare som rastade i ett stenbrott vid kibbutzen Kfar Giladi. Samtliga var reservister och många familjefäder. Samma kväll dödade en raket tre civila i Haifa. Under de följande dagarna började förtroendet för både regeringen och armén att rasa, enligt opinionsundersökningarna.³⁷

En vapenvila kunde inte vara långt borta. Trots att en vecka förflutit sedan inledningen av "*Ny riktning 8*", kontrollerade inte Israel hela den gamla kontrollzonen, utan trevade fortfarande osäkert någon mil innanför gränsen. År 1982 hade israelerna på den tiden hunnit hela vägen till Beirut, och dessutom besegrat syrierna på vägen.³⁸ När militärledningen till sist presenterade sin plan för en stor markoffensiv – "*Ny riktning 11*" – byggde den i stora drag på "*Upphöjda vatten*": en rörelse från gränsen norrut, kompletterad med en luftlandsättning i fiendens rygg för att spärra reträttvägen. 91:a divisionen skulle avancera norrut från gränsen, 98:e fallskärmsdivisionen skulle landsättas i helikopter söder om Litanifloden och spärra vägen i väntan på 162:a pansardivisionen, som skulle korsa Libanons gräns från öster och avancera längs Litanifloden. Dessutom skulle 366:e pansardivisionen få till uppgift att inta Al-Kkiyam och tysta raketbeskjutningen som utgick därifrån. Efter att området söder om Litanifloden hade skurits av från övriga Libanon, skulle en flera veckor lång upprepningsoperation följa,

Hizbollah-panservärnssystem erövrade av den israeliska armén 2006, till vänster TOW och till höger Kornet. (Israeli Defence Forces/Flickr)

när Hizbollahs strukturer i södra Libanon grundligt oskadliggjordes. Eftersom USA:s utrikesminister Condolezza Rice informerat regeringen om att en säkerhetsrådsresolution om eld-upphör var på väg att antas inom två dygn, tvekade man. Den främsta militära kompetensen bland ministrarna representerades av transportministern Shaul Mofaz: veteran både från sexdagarskriget, räden mot Entebbe och första Libanonkriget, generallöjtnant och försvarsstabschef fram till 2002 och därefter försvarsminister fram till Peretz utnämning några månader tidigare. Mofaz skisserade en enklare plan, som byggde på en blixtrframryckning upp till Litanifloden via Tyr med två divisioner istället för fyra, vilket möjligen skulle låta sig göras på två dygn, och sannolikt innebära små förluster. Mofaz drog emellertid tillbaka sitt förslag eftersom de övriga ministrarna ogärna ville gå emot militärledningen eller frondera mot försvarsminister Peretz, som helhjärtat stödde sina generaler. Beslutet att sätta igång offensiven fattades av regeringen på förmiddagen den 9 augusti. Anfallet sköts sedan upp i två dygn, eftersom förhandlingarna i FN-högkvarteret i New York just gick in i ett kritiskt skede. Den 11 augusti, samma kväll säkerhetsrådet antog sin resolution 1701 om vapenvila i Libanon, meddelade Olmert Halutz att armén nu hade 60 timmar på sig att genomföra "Ändrad riktning 11". Norra kommandot, som nåddes av ordern vid 17:00-tiden på eftermiddagen, räknade med att behöva fyra dygn för att nå sina anfallsmål.³⁹ Operationen hade alltså inget militärt syfte, men för den framtida bilden av kriget var det viktigt att den israeliska armén hade befunnit sig under framryckning när striderna avslutades.

Operation "Ändrad riktning 11" hann aldrig avslutas, och präglades medan den pågick av förvirring och missöden. När 401:a brigaden ur 162:a pansardivisionen på förmiddagen den 12 korsade floden Salouqi rullade den in i ett bakhåll. Elva av 24 Merkava-stridsvagnar träffades av rysktillverkade *Kornet*-pansarvärnsrobotar och tre totalförstördes, elva man stupade och 50 sårades. Ytterligare sex soldater stupade i samband med flodövergången. I den följande

utredningen framkom att samordningen mellan stridsvagnarna, följeinfanteriet och ingenjörssoldaterna inte hade fungerat, att ingenjörssoldaterna av oklara skäl två gånger kallats tillbaka från stranden inför övergången varigenom förseningar uppstått och Hizbollah förstått var övergången skulle ske, att stridsvagnskolonnen kört fel väg och exponerat sig i onödan för beskjutning, att rökridån som skulle dölja övergången hamnat fel eftersom artilleriet inte övat rökläggning på fem år, att Hizbollah kunnat avlyssna den israeliska kommunikationsradion, och att ingen av bataljonscheferna på den drabbade pansarbrigaden någonsin fört en full bataljon, ens under övning. Chefen för infanteribrigaden som skulle skydda övergången hade under sin 22 år långa militära karriär inte ens deltagit i en brigadövning! Nio fallskärmsjägare dödades och 31 sårades i byn Dibel när huset där de tagit skydd besköts med pansarvärnsrobotar. I samband med luftlandsättningen samma kväll sköts en av helikoptrarna ner, varvid fem besättningsmän dödades (däribland en kvinnlig färdmekaniker). Soldater dog också på grund av vådabekämpning och trafikolyckor. Det israeliska flyget avstod vid några tillfällen från att ge direktunderstöd eftersom man inte litade på markförbandens kompetens och ville undvika dödsfall. Vapenvilan trädde i kraft klockan 08:00 på morgonen den 14 augusti, men redan kvällen innan avbröt israelerna framryckningen. Den luftlandsättning som skulle ha blivit den största i den israeliska arméns historia sedan Yom Kippurkriget avblåstes därför halvvägs, och soldaterna begav sig till fots hem i mörkret till Israel. Man ville slippa fler döda i ett krig som ändå skulle vara slut inom några timmar, och som helt uppenbart hade förlorat sin mening.⁴⁰

Lärdomar

Under de 34 dagarnas strider hade Israel mobiliserat 62.000 reservister, och skickat ungefär 30.000 soldater in i Libanon. De stupades antal uppgick till 119 (av vilka ungefär hälften var reservister), och de sårade till 628. Av de omkring 500 Merkava-stridsvagnar som sattes in skadades omkring 10 % av pansarvärnsrobotar eller minor, varav fem totalförstördes. Hizbollahs förluster beräknades till omkring 600.⁴¹

Redan under den sista veckan beskrevs kriget som ett misslyckande på de israeliska tidningarnas ledarsidor. Dagen efter vapenstilleståndet meddelade försvarsminister Peretz att en undersökningskommission skulle tillsättas av försvarsdepartementet för att utreda hur kriget förts, och avrapportera redan inom tre veckor. Kritiker krävde dock att en oberoende juristkommission skulle göra en grundlig genomlysning, liknande den så kallade Agranat-kommissionen som utredde underrättelsebedömningar och beslutsfattande i samband med Oktoberkriget 1973. Den pensionerade domaren i Högsta Domstolen Eliahu Winograd utsågs att leda kommissionen, som i övrigt bestod av en juristprofessor, en statsvetarprofessor och två pensionerade generalmajorer. Kommissionen sammanträdde i september 2006, började sina utfrågningar i november och levererade en

preliminär rapport i april 2007. Den slutliga rapporten levererades i januari 2008. Vid det laget hade flera av de ansvariga beslutsfattarna lämnat sina poster. Chefen för Norra kommandot, Adam, avgick redan i september, missnöjd med att försvarsstabschefen Halutz visat bristande förtroende för honom under kriget och sänt sin ställföreträdare att ta befälet över Norra kommandot under slutoffensiven. I januari 2007 avgick Halutz själv och i juli den israeliske marinchefen, sedan en utredning om robotattaken mot korvetten *Hanit* presenterats. Försvarsminister Peretz lämnade försvarsministerposten i juni sedan han röstats bort som ledare för Arbetarpartiet. Endast premiärminister Olmert klamrade sig kvar, tills han i sviterna av en korruptionsskandal tvingades avgå i mars 2009.⁴²

Winograd-kommissionens arbete har lämnat en förhållandevis solid grund att utgå från när det gäller att diskutera lärdomarna från det andra Libanonkriget. De lärdomar som är av mer generell natur rör krigets användning som politiskt instrument och ansvarsförhållandet mellan politiska och militära ledare. Kommissionen var mycket skarp i sin kritik av Olmerts regering. Man förstod att regeringen varit tvungen att reagera på kidnappningen av Goldwasser och Regev på något sätt, men menade att den massiva militära upptrappningen skedde utan föregående analys och utan att det fanns någon plan för vad som skulle uppnås. Det borde ha stått klart för Olmert och försvarsminister Peretz att de kidnappade inte skulle återlämnas eller raketbeskjutningen stoppas enbart genom flygbombningar. Halutz kritiserades av kommissionen för att han i strid med sunt militärt förnuft föreställt sig att den israeliska försvarsmakten tids nog skulle kunna besegra Hizbollah utan att behöva erövra terräng eller lida förluster. Flera chefer på operativ nivå med detaljkunskap om läget i Libanon menade att en markoffensiv var nödvändig, och kommissionen kritiserade Halutz för att inte ha förmedlat deras uppfattningar till politikerna. Kommissionen kritiserade samtidigt de underställda cheferna för att de inte krävt att frågan fördes upp till formell diskussion, vilket borde ingå i deras ansvar. Halutz borde också generellt ha varit mer öppen gentemot politikerna rörande alla svagheter i den israeliska försvarsmakten och de begränsningar i den militära optionen som dessa medförde. Kommissionen avfärdade dock påståenden om att försvarsstabschefen skulle ha gett regeringen orealistiska föreställningar om vad luftmakt skulle kunna uträtta.

Kommissionen ansåg att flygvapnet var den försvarsgren som faktiskt hade presterat bäst under kriget, men kritiserade flygarna för brist på strategisk kring-syn. De hade inte heller varit särskilt kreativa för att utveckla nya taktiska metoder när de upptäckte att det lätta raketartilleriet inte gick att slå ut från luften. Den allvarligaste kritiken drabbade emellertid armén, som låtit alltför många centrala förmågor förfalla under de gångna åren, exempelvis strid med kombinerade vapen, samverkan mark-flygstridskrafter, samt spaning i fält. Man hade alldeles uppenbart inte heller någon realistisk bild av motståndaren Hizbollah, som visat sig vara välutrustad, välutbildad och ha hög stridsmoral.

Under slutoffensiven uppstod alltför ofta förseningar på grund av bristfällig planering och ovilja att riskera förluster. Ledarskapet hade inte heller utövats med

respekt för traditionerna inom den israeliska armén. Allt för många chefer hade lett från staber långt bak med sina laptop-datorer, istället för att finnas framme vid fronten hos soldaterna och bilda sig en egen bild av läget. Kritiken för bristande ledarskap drabbade även Halutz, som inte tillräckligt involverat Norra kommandot i planläggningen, vilket sannolikt hade kunnat tillföra mycket.⁴³

Den israeliske sociologen Yagil Levy menar att den typ av misstag som den israeliska militära och politiska ledningen begick, ytterst hängde samman med hur "krigets demokratisering" (*Democratization of War*, DOW) har påverkat krigföringen i den postheroiska tidsåldern. Beslutsfattare som anser att en militär operation är nödvändig, kan inte längre lita på att de har medborgarna bakom sig och försöker därför skynda på beslutsprocessen så mycket som möjligt, för att oppositionen mot kriget inte ska hinna formeras. Risken är emellertid att man då liksom regeringen Olmert går i krig utan att ha klargjort vad det egentligen är man vill uppnå. Det fanns alternativa sätt att reagera, menar Levy. Israel kunde exempelvis ha ställt ett ultimatum till Libanons regering och krävt de kidnappade soldaternas återlämnande, under hot om eskalerad vedergällning. Man kunde också omgående ha genomfört ett begränsat vedergällningsanfall i demonstrativt syfte, för att därefter ha en mer ordnad beslutsprocess om fortsättningen, där olika möjliga konsekvenser för det israeliska samhället vägdes in och en bred uppslutning för den valda kursen hann byggas upp bland medborgarna. I det förflutna hade Israel inte heller varit främmande för att avstå från vedergällning, när man bedömt att kostnaderna för samhället som helhet bedömts bli för höga. Enligt uppgifter i *New York Times* avstod man exempelvis i oktober 1995 från att reagera på en Hizbollah-attack som dödat nio israeler, eftersom turismen i norra Israel samtidigt hade högsäsong.

Ett annat problem Levy lyfter fram är regeringar som består av militärt oerfarna politiker, vilket har varit standard i de flesta västländer under efterkrigstiden men för Israel 2006 var en helt ny erfarenhet. Faran är att sådana politiker lättvindigt ger sig in i krig för att demonstrera handlingskraft inför medborgarna. När kriget väl är igång fortsätter de emellertid att oroa sig för opinionen och ålägger den militära ledningen restriktioner – exempelvis det utdragna förbudet att företa storskaliga markoperationer inne i Libanon – som gör det omöjligt att uppnå krigsmålen. Osäkerheten om man har opinionen bakom sig innebär dels en strävan att utkämpa så korta och billiga krig som möjligt, dels en strävan att formulera så ambitiösa krigsmål som möjligt för att kriget ska bli populärt – exempelvis att få hem de kidnappade soldaterna och likvidera Hizbollah för gott. Sådana målsättningar framstår som orealistiska, när man samtidigt inte är beredd att investera tid och blod i kriget. Föreställningar om det moderna högteknologiska kriget och flygstridskrafterna som ett universalinstrument, kan emellertid skapa utrymme för önsketänkande i dessa frågor.⁴⁴

Hur kan man då hantera problemet med militärt oerfarna politiker? Den amerikanske forskaren Gregory Foster menar att det inte i första hand är genomformaliserad utbildning som detta bör åstadkommas, utan genom regelbunden

och empatisk dialog mellan civila och militära beslutsfattare över lång tid kring konkreta problem. Civila ledare som äger tillräcklig förståelse av militära frågor (*military literacy*) kan tillsammans med militära ledare som besitter förståelse för demokratins begränsningar (*civic literacy*) uppnå strategisk förståelse (*strategic literacy*).⁴⁵ I sin berömda studie *Supreme Command* understryker historikern Eliot Cohen att de ledare som trots svåra odds lyckats föra demokratier till seger i krig – politiker som Lincoln, Poincaré, Churchill och Ben Gurion – alla kännetecknades av en outtröttlig nyfikenhet och ett stort intresse för militära frågor. I sin närhet hade de dessutom militära rådgivare som förstod politikens logik: Lincoln hade general Halleck, Clemenceau general Mordacq, Churchill general Ismay, Ben Gurion ett antal officerare av judisk börd vilka hade tjänstgjort i USA, Storbritannien och Kanada under andra världskriget. Med dessa rådgivares hjälp kunde de demokratiska krigsledarna översätta politiska direktiv till militära order, och även snabbt inse de politiska konsekvenserna av militära lägesförändringar. Därigenom blev det också möjligt för dem att mobilisera all den inneboende styrka som demokratier är mäktiga, när de väl har bestämt sig.⁴⁶

Samtidigt innebär ju föreställningen om de existentiella krigens försvinnande i den post-heroiska tidsåldern, att förutsättningarna för den långvariga dialogen mellan civila och militära beslutsfattare försämras. Ju mindre viktigt det nationella försvaret blir i medborgarnas prioriteringsordning, desto mindre tid kommer deras valda representanter att lägga på att sätta sig in i området. Utifrån ett demokratiskt perspektiv är detta helt logiskt, och knappast något att uppröras över.

En annan överraskning, som man rimligen borde ha varit bättre förberedd på i Israel 2006, var arméns förfall under intifada-perioden, då ett antal grundläggande militära färdigheter hos soldaterna försvunnit, liksom förmågan att uppträda i högre förband. Peretz efterträdare som försvarsminister blev den tidigare premiärministern Ehud Barak, som hade erfarenhet som pansardivisionschef, försvarsstabschef och som stridsvagnsbataljonschef under Oktoberkriget 1973. Halutz efterträdare som försvarsstabschef blev generallöjtnant Gabi Ashkenazi, som var veteran både från Oktoberkriget och Entebberäden 1976, och även hade varit Halutz medtävlare om försvarstabschefsposten 2005. Under den nya försvarsmaktsledningen avskaffades den postmodernt influerade doktrinen från 2006. Samtidigt återupptogs inkallelserna av reservister till repetitionsutbildning, där fokus låg på befattningsdrill och förbandsövningar upp på brigadnivå, istället för patrullering i de ockuperade områdena. Träningsanläggningar användes som återskapade bebyggelsen i södra Libanon och Hizbollahs taktik. Tiotusentals skyddsvästar och infraröda sikten köptes in för att komplettera brister i soldaternas personliga skyddsutrustning. En femårig utvecklingsplan antogs som skulle återge den israeliska armén överlägsen manöverförmåga i markarenan, baserad på stridsvagnar och stridsfordon, helikoptrar, UAV:er och transportflygplan. Operationen i Gaza 2008, då de israeliska förbanden presterade avsevärt bättre, brukar åberopas som ett kvitto på att reformerna hann bära frukt redan inom två år.⁴⁷

Soldatutbildning och övningsverksamhet är ting som den militära professionen äger inom sina egna domäner och kan påverka. För Israel, liksom för övriga västvärlden, kvarstår emellertid problemet att det nationella försvarets existentiella dimension inte längre erkänns som självklar av medborgarna i de utvecklade demokratierna. Det gamla kontraktet med staten, där den enskilde förväntades sätta sitt liv på spel för den gemensamma tryggheten, har i tysthet löpt ut utan att ersättas av något annat. Här finns vad som kanske är den verkligt stora utmaningen för den militära professionen i vår tid, och här äger inte officerarna ensamma problemet.

Kommentarer till litteraturen

Vinogradrapporten föreligger i engelsk översättning. En initierad översikt erbjuder även de israeliska journalisterna Amos Harels och Avi Issacharofs bok *34 Days*. Kriget har också analyserats av forskare med anknytning till det amerikanska försvaret, som har haft i det närmaste obegränsad tillgång till israelisk militär personal för intervjuer. Här kan nämnas den studie som utarbetats under ledning av Anthony H Cordesman (som har genomfört analyser av alla större konventionella krig i världen sedan tidigt 1980-tal), Stephen Biddles och Jeffrey A. Friedmans studie av Libanonkriget som ett reguljärt krig, samt Benjamin Lambeths undersökningar av flygoperationerna. I den amerikanska litteraturen finns en tydlig didaktisk ambition, där misslyckandena i Libanon 2006 kontrasteras med den mer framgångsrika insatsen i Gaza 2008, och reformerna i den israeliska försvarsmakten under mellanperioden får förklara den mer lyckosamma utgången i det senare kriget. Detta är särskilt märkbart hos Lambeth, som arbetar för amerikanska flygvapnets tankesmedja RAND Corporation, och även i de analyser som producerats av den amerikanska arméns doktrincenter i Fort Leavenworth, Kansas, med Matthew Matthews som författare. Mot de didaktiskt-optimistiska tolkningarna hos dessa amerikaner står mer pessimistiska israeler som Lazar Berman, Avi Kober och Yagil Levy, som lyfter fram de problem som följer av strukturella förändringar: skiftet mot postheroiska värderingar i det moderna samhället, medialiseringens konsekvenser och det irreguljära krigets anorlunda villkor.

Noter

- 1 Harel, Amos & Avi Issacharof, *34 Days: Israel, Hezbollah and the War in Lebanon* (Palgrave & Macmillan, London 2008), pp. 1–5, 12–13.
- 2 *Final Vinograd Report on the Second Lebanon War*, Reston Virginia, February 2008, chapter 11, general conclusions, citerad efter Lambeth, Benjamin S., *Israel's War against Hizbollah. Learning from Lebanon and Getting it Right in Gaza* (Rand Corporation, Santa Monica 2011), p. 220; Vinogradkommissionens kommuniké i samband med rapportens överlämnande i februari 2008 återfinns på: <http://www.cfr.org/israel/winograd-commission-final-report/p15385>.
- 3 Om de nya konflikterna, se Münkler, Herfried, *De nya krigen* (Daidalos, Göteborg 2004); den militära transformationen i Europa belyses exempelvis i King, Anthony, *The Transformation of Europe's Armed Forces: from the Rhine to Afghanistan* (Cambridge University Press 2011); om alternativa krigarideal – Moskos jr., Charles C., *Peace soldiers: the Sociology of a United Nations Military Force* (University of Chicago Press 1976); Luttwak, Edward N., "Toward Post-Heroic Warfare," *Foreign Affairs* 74/3 (May/June 1995).
- 4 Yishai, Ron Ben, "Crybabies don't win wars: IDF more concerned with avoiding casualties than completing missions":(21.07 2007) <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3425441,00.html>.
- 5 Wilkins, Henrietta, *The making of Lebanese Foreign Policy. Understanding the 2006 Hezbollah-Israeli War*, (Routledge, London & New York 2013), p. 54.
- 6 Schiff, Zèev & Ehud Ya'ari, *Israel's Lebanon War*, (Simon & Schuster, New York 1984); Gabriel, Richard, *Operation Peace for Galilee: the Israeli-PLO War in Lebanon*, (Hill and Wang, New York 1984).
- 7 Kober, Avi, *Israel's Wars of Attrition: Attrition challenges to democratic states* (Routledge, London & New York 2009), p. 65.
- 8 Worrall, James, Simon Mabon & Gordon Cobb, *Hezbollah: from Islamic Resistance to Government* (Praeger, New York 2015), p. 122; Nasrallah citerad hos Cordesman, Anthony H., George Sullivan & William D Sullivan), *Lessons of the 2006 Israeli-Hezbollah War* (Center for Strategic and International Studies, Washington DC 2007), p. 33.
- 9 Wilkins (2013), p. 25; Worrall et al. (2015), pp. 30–31.
- 10 Worrall et al. (2015), pp. 37–39, 73–106, 113–126.
- 11 Wilkins (2013), pp. 54–55.
- 12 Harel & Issacharof (2008), pp. 51–56; Worrall et al. (2015), pp. 99–101.
- 13 Cordesman (2007), p. 35.
- 14 Harel & Issacharoff (2008), pp. 47–48.
- 15 Cordesman (2007), p. 17.
- 16 Rubin, Uzi, *The Rocket Campaign against Israel during the 2006 Lebanon War*, (The Begin-Sadat Center for Strategic Studies Bar-Ilan University, Ramat Gan Israel, June 2007), pp. 3–5.
- 17 Cordesman (2007), pp. 55–72; Matthews, Matthew M., "Hard Lessons Learned: A Comparison of the 2006 Hezbollah-Israeli War and Operation CAST LEAD: a Historical Overview", Farquar, Scott C. (red.), *Back to Basics: A Study of the Second Lebanon War and Operation CAST LEAD*, Combat Institute Press US Army Combined Arms Center, Fort Leavenworth 2009); Biddle, Stephen & Jeffrey A. Friedman, *The 2006 Lebanon Campaign and the Future of Warfare: Implications for Army and Defense Policy* (SSI Carlisle Barracks 2008), p. xv.
- 18 Kober (2009), pp. 65, 84–85; Wilkins (2013), p. 53; Worrall et al. (2015), p. 52.
- 19 Cohen, Stuart A., *Israel and its Army: from Cohesion to Confusion* (Routledge, London & New York 2008), pp. 54–80.
- 20 Levy, Yagil, "The Second Lebanon War: Examining 'Democratization of War' Theory", *Armed Forces & Society* 36:5 (2010), p. 793.
- 21 Kober (2009), pp. 66–69.
- 22 Cohen, *Israel and its Army*, s. 37–41, 47–51, 134–135; Matthews (2009), pp. 12–13.

- 23 Cohen, (2008), pp. 86–93, (intervjun med generalmajor Yiftach Ron-Tal i *Jane's Defence Weekly* från december 2004 citerad på p. 92); William A. Owens tankar framförs i boken *Lifting the Fog of War* (Johns Hopkins University Press, Baltimore (MD) 2001).
- 24 Citat efter Kober, Avi, "The Israel Defense Forces in the Second Lebanon War: Why the Poor Performance?" *The Journal of Strategic Studies*, Vol. 31:1 (February 2008), p. 22.
- 25 Harel & Issacharoff (2008), pp. 65–70.
- 26 Adamsky, Dima, *The Culture of Military Innovation: the Impact of Cultural Factors on the Revolution in Military Affairs in Russia, the US and Israel* (Stanford University Press 2010), pp. 93–129; Cohen (2008), pp. 101–105 (Winogradkommissionens interimsrapport 2007 citerad på s. 105); Berman, Lazar, "Beyond the Basics: Looking Beyond the Conventional Wisdom Surrounding the IDF Campaign against Hizbollah and Hamas", *Small Wars Journal*, vol. 7:4 (April 2011), smallwarsjournal.com, pp. 7–8; Matthews (2009), pp. 10–12 (Naveh citerad p. 12); Shimon Naveh hade doktorerat i militärhistoria vid King's College, London. Hans mest kända verk är: *In Pursuit of Military Excellence: the Evolution of Operational Theory*, (Frank Cass London & New York 1997).
- 27 Berman, "Beyond the Basics", 5
- 28 Harel & Issacharoff (2008), pp. 8–10, 75–77.
- 29 Ibid., pp. 61–63, 77–82, 84–90; Lambeth, Benjamin S., *Air Operations in Israel's War against Hezbollah. Learning from Lebanon and getting it right in Gaza* (Rand Corporation, Santa Monica 2011), pp. 21–30.
- 30 Harel & Issacharoff (2008), p. 91; Lambeth (2011), pp. 29–30, 92–103.
- 31 Harel & Issacharoff (2008), pp. 92–93; 102; Cordesman (2007), pp. 50, 131–134; Snyder, Michael D, "Information Strategies Against a Hybrid Threat: What the Recent Experience of Israel Versus Hezbollah/Hamas Tell The US Army", Farquar (red.), *Back to Basics*, pp. 114 – 124; Lambeth (2011), pp. 33–41; Porter, Patrick, *Military Orientalism: Eastern War Through Western Eyes* (Oxford University Press 2013), pp. 185–187.
- 32 Rubin (2009), pp. 10–15; Cordesman (2008), *Lessons*, pp. 28, 45–47; Lambeth (2009), pp. 58, 79–81; Harel & Issacharoff (2008), p. 249; jämförelsen med artilleriinsatsen 1973 hos Kober (2008), p. 24.
- 33 Harel & Issacharoff (2008), pp. 107–109.
- 34 Ibid., pp. 125–127 (citat s. 127); Lambeth (2011), pp. 41–48.
- 35 Biddle & Friedman (2008), pp. 34–45; Cordesman (2008), pp. 81–84; Matthews (2009), p. 15; Harel & Issacharoff (2008), pp. 131–143 (citat p. 133); Lambeth (2011), pp. 54–55.
- 36 Lambeth (2011), p. 62; Harel & Issacharoff (2008), pp. 159–180.
- 37 Harel & Issacharoff (2008), pp. 187–189.
- 38 Åselius, Gunnar, *Krigen under kalla kriget*, (Medströms, Stockholm , 2007), pp. 354–361.
- 39 Harel & Issacharoff (2008), pp. 193–214.
- 40 Ibid., pp. 215– 234; Lambeth (2011), pp. 66–67; Matthews (2009), pp. 18–20.
- 41 Lambeth (2011), pp. 70–71.
- 42 Harel & Issacharoff (2008), pp. 242– 244; Lambeth (2011), pp. 69–70.
- 43 Lambeth (2011), pp. . 202–220.
- 44 Levy (2011).
- 45 Foster, Gregory, "Civil-Military Relations – the Post-Modern Democratic Challenge", *World Affairs*, vol. 167 (3), Winter 2005, 91–108.
- 46 Cohen, Elliott A., *Supreme Command: Soldiers, Statesmen and Leadership in Wartime* (Anchor Books, New York, 2003).
- 47 Matthews, (2009), pp. 21–24, 34–35.